

Sastamalan kaupunki

Yhdyskuntasuunnittelu

Mouhijärven Häijään Tiisalan luontoarvojen selvitys asemakaavoitusta varten 2013

10.3.2014

Hanna Soo

Vesilahdentie 1779

31830 Halkivaha

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Yleistä	3
Menetelmät	3
Havainnot/tulokset	5
Kasvillisuus	5
Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	11
Kirjallisuus/lähteet	12

Johdanto

Selvitin luontoarvoja asemakaavaa varten Sastamalan kaupungin toimeksiantona kesän 2013 aikana Tiisalan alueella, joka sijaitsee Sastamalan kaupungissa Mouhijärven pitäjässä Häijään kylätaajaman länsipuolella. Tarkoituksena on selvittää Tiisalan kasvillisuus, lakisääteiset elinympäristöt sekä mahdolliset uhanalaiset ja/tai harvinaiset kasvi- ja eläinlajien, erityisesti liito-oravan, esiintymät.

Tein selvityksen Länsirannikon koulutus Oy WinNovan luontokartoittajakurssin opinnäytetyönä.

Yleistä

Kartoitettava alue on kooltaan noin 92 hehtaaria ja se sijaitsee Pori-Tampere -tien ja Saikkalanjoen välissä rajoittuen lännessä Mustianojan tiehaaraan ja idässä Kairiston länsipuolelle (kuva 2).

Saikkalanjokilaakso on jääkauden aikana syntynyt murroslaakso, jossa korkeuserot ovat suuria (Vainiola 2010). Laakson pohjalla joki soljuu eteenpäin rauhallisesti. Seutu on maisemallisesti kaunista kumpuilevine peltoineen. Maaperä on hedelmällistä savimaata. Alue kuuluu eteläboreaaliseen vuokkovyöhykkeeseen.

Suurin osa selvitysalueesta on viljeltyä peltoa. Jokea kohti jyrkästi viettäville rinteille on muodostunut rehevää lehtoa. Pellolta valuvien norojen varsille on jäänyt pieniä luonnontilaisia lehtolaikkuja. Suurimmaksi osaksi jokirannan metsät on kuitenkin hakattu paljaaksi.

Menetelmät

Tässä selvityksessä keskityttiin keräämään tietoa luontotyypeistä ja kasvillisuudesta, sekä selvittämään liito-oravan esiintymistä alueella. Myös muut nisäkäshavainnot ja linnut kirjattiin selvitysraporttiin. Käytössä oli ilmakehäkuva alueesta sekä metsätaloustietokarttoja.

Ensimmäisillä käynneillä 16.4. ja 19.4. etsittiin merkkejä liito-oravasta. Suurimpien puiden, lähinnä kuusien, haapojen ja koivujen alustat tarkastettiin etsien mahdollisia liito-oravien ulosteita.

Elinympäristöjä ja kasvillisuutta kartoitettiin yhteensä kolmella käyntikerralla: 13.5, 30.6. ja 17.7. Vesikasveja ei tässä kartoituksessa selvitetty.

Nisäkkäitä havainnoitiin jälkien ja syönnösten perusteella ja lintuja ääni- ja/tai näköhavaintojen perusteella. Viimeisen kerran alueella käytiin tammikuun alussa 2014 luomassa yleissilmäys talviasuiseen, tosin lauhan talven vuoksi hyvin vähälumiseen Tiisalaan.

Kuva 2. Tiisalan sijainti

Havainnot/tulokset

Tiisalan jäljellä olevat metsiköt ovat kuusivaltaisia, osaksi tuoretta, purouomien kohdalta kosteaa lehtoa sekä lehtomaista kangasta. Metsiköt on jaettu 12 kuvioon kasvillisuustyyppin mukaan (kuva 3). Peltoja ja hakkuualoja ei ole kuvioitu, eikä niiden kasvillisuutta selvitetty.

Lintulajeja havaittiin niukasti johtuen siitä, että selvitysalueella ei käyty aikaisin aamulla, jolloin linnut ovat aktiivisimmillaan. Lintuhavainnot on esitetty kartalla (kuva 4).

Pelloilla ja hakkuualojen taimikoissa olleiden syönnösten, jätösten sekä jälkien perusteella alueella esiintyy kolme hirvieläinlajia: metsäkauris, valkohäntäkauris ja hirvi.

Liito-oravan esiintymisestä alueella ei löytynyt muita merkkejä kuin vanha pesäpuu - iso kolohaapa (kuva 4). Ympäristökeskuksen muistion 22.9.2004 mukaan puu oli tuolloin liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikka. Kartoitushetkellä vanha pesäpaikka oli asumaton, eikä muuallakaan kartoitusalueella näkynyt jälkiä liito-oravasta. Liito-oravalle sopiva kulkuyhteys kuvion 7 ja Tiisalanlammen lounaispuolella, joen vastarannalla olevan elinpiirin (Naakka & Vahekoski 2011) välillä on katkennut metsänhakkuiden seurauksena. Kuvion 9 kautta ei myöskään ole kulkuyhteyttä joen vastapuolelle. Selvityksen perusteella näyttää siltä, että kartoitusalueella ei enää esiinny liito-oravia.

Kasvillisuus

Seuraavassa on esitetty kasvillisuuskartan (kuva 3) kuvioiden metsätyypit ja kasvillisuus. Kuvioiden kohdalla on lisäksi mainittu mahdolliset uhanalaiset lajit, sekä maankäyttösuositukset ja -määräykset.

KUVIO 1

Jyrkähkössä rinteessä sijaitseva tuore, osin kostea lehto, jonka läpi laskee pieni puro. Puron pohjalla oli hieman vettä läpi kesän. Uoman vierellä kulkee vanha peltotie. Valtapuuna järeä kuusi, myös harmaaleppää runsaasti. Tietä lukuun ottamatta kuvio luonnontilainen.

Tieaukolla kasvaa ahdekaunokkia. Aukolla lenteli myös herukkaperhonen. Tienvarellalla kasvaa hyvin pohjanpunaherukkaa, mustaherukkaa, terttuseljaa ja tuomea.

Kostea purouoma muistuttaa saniaislehtoa, jossa rehottavat mesiangervo, vuohenputki ja hiirenporras, lisäksi esiintyy valkovuokkoa ja kevätlinnunsilmää. Kuvion kuivemmassa itäosassa pellon reunassa on kituvaa kotkansiipeä.

Kuvion yläkulmassa on pienialainen kuiva keto, jossa katajan seurassa kasvaa ahopukinjuurta, keltanoa, kurjenkelloa, peurankelloa, kissankelloa ja keltamataraa. Keltamatara on vaarantunut laji eli lajiin kohdistuu äärimmäisen suuri uhka keskipitkällä aikavälillä hävitä luonnosta.

Kuvio on metsälain mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, jota ei saa muuttaa.

KUVIO 2

Kuviolla istutuskoivikko, ei luontoarvoja.

KUVIO 3

Käenkaali-mustikkatyyppin lehtomaista kangasta, jossa osittain käenkaali-oravanmarjatyyppin tuoreen lehdon piirteitä. Sijaitsee edellisten kuvioiden jatkeena jyrkässä rinteessä ja loivenee lähellä jokea puistomaiseksi kuusikoksi. Kuusi valtalaji, järeääkin puustoa löytyy. Kuvion pohjoispuoliskolla runsaahkosti isoa harmaaleppää, sekä rauduskoivua ja joitakin raitoja. Lahoja lehtipuuta on kohtalaisesti. Leppien alla oli pyyn ulosteita, jotka erottuivat hyvin lumella.

Pensaskerrosta vallitsevat tuomi, pihlaja, lehtokuusama, pohjanpunaherukka ja terttuselja. Rinne osittain vaikeakulkuista ryteikköä tiheän pensaston ja kaatumassa olevien lahojen lehtipuiden takia. Aluskasvillisuutta on niukahkosti, mutta runsaan puuston alta löytyy kuitenkin käenkaalia ja metsätähteä sekä paikoin runsaastikin metsäliekosammalta. Nimikkolajeista puuttuu mustikka.

Jokirannassa lojui saukon jäljiltä kasoittain simpukankuoria.

Kuvio ei ole metsälakikohde, mutta sillä on kuitenkin luontoarvoja; sieltä löytyy kohtalaisesti lahopuuta, lisäksi se on pyyn elinpiiriä.

KUVIO 4

Luonnontilainen tuore lehtokuvio, jonka läpi kulkee jyrkkäreunainen puronotko. Kartoitushetkellä kesäkuun lopussa uomassa ei ollut vettä. Ympäristötukialue 110 (Pirkanmaan Metsäkeskus). Harva kuusipuusto. Kuvio jätetty valitettavan kapeaksi - hakkuuaukko tuotu niin lähelle purouomaa, että tuuli on kaatanut suuren osan vanhoista kuusista ja näin puusto jäänyt turhan harvaksi. Kuvion länsipuolelle hakkuuaukon laitaan on jätetty muutama iso haapa.

Uoman reunoilla kasvaa komeaa hiirenporrasta sekä korpi-imarretta. Kuvio on hiirenporraskäenkaalityypin saniaislehtoa. Alueen eteläosassa tulvaveden uurtama hiesusavinen tulvauoma ja jyrkkä purontörmä sitä reunustavine saniaisineen muodostavat hienon näkymän.

Kuvio on metsälain mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, jota ei saa muuttaa.

KUVIO 5

Edellisen kuvion viereinen, maastoltaan hieman tasaisempi, valoisa lehtolaikku, joka on luonnontilaisen kaltainen. Muistuttaa tuoretta sinivuokko-käenkaalityypin lehtoa, josta kuitenkin nimikkolajit näyttäisivät puuttuvan. Kuusivaltainen, mutta myös kohtalaisesti lehtipuuta: rauduskoivua, harmaaleppää ja haapaa. Pensaskerroksessa esiintyy näsiää, terttuseljaa, tuomea ja pohjanpunaherukkaa.

Kuvio on metsälain mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, jota ei saa muuttaa.

KUVIO 6

Kuvion 7 jatkona oleva isojen kuusten varjostama luonnontilainen pieni lehtokuvio. Keskiosalta kosteaa, reunoilta tuoretta lehtoa. Keskellä kulkee upottava juotti joka pysyy koko kesän märkänä ylempää jyrkästä rinteestä valuvan veden ansiosta. Kosteikossa kasvaa kohtalaisesti lehtopalsamia. Lisäksi esiintyy lehtokortetta, kieloa ja vaateliasta mustakonnanmarjaa, sekä juotin reunamilla harvakseltaan taikinamarjaa, pohjanpunaherukkaa ja tuomea.

Kuvio on metsälain mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, jota ei saa muuttaa.

KUVIO 7 Jänninoja

Jänninojan varrella oleva metsäalue. Kuvion kohdalla oja ja sitä ympäröivä metsä on luonnontilainen. Ympäristötukialue 135 (Pirkanmaan metsäkeskus). Pääosin kosteaa runsasravinteista lehtoa. Puron partaalla kuvion eteläpuoliskolla saniaislehtoa. Valtapuuna kuusi, joukossa myös rauduskoivua, haapaa ja harmaaleppää. Runsaasti järeää lahoppua, lähinnä kuusta. Kuvio eteläpuoliskoltaan hyvin vaikeakulkuinen kaatuneiden kuusten takia. Purossa näytti olevan vettä läpi koko kesän.

Aivan kuvion pohjoisosa on mustikkatyypin tuoretta kangasta, joka vaihettuu käenkaali-mustikkatyypin lehtomaisen kankaan kautta kosteaksi lehdoksi. Alueella esiintyy vaateliasta lehtokasvillisuutta, kuten mustakonnanmarjaa ja koiranvehnää.

Kenttäkerroksessa kasvaa lisäksi mm. käenkaali, mustikka, oravanmarja, lehtokorte, lillukka, korpi-imarre, metsäimarre, sinivuokko, valkovuokko, rentukka, sudenmarja, tesma, metsäkurjenpolvi, vuohenputki, kielo, metsäorvokki, lehtoarho, punakoiso, käenkukka, mesiangervo, metsäalvejuuri, syyläjuuri, luhtalemmikki, lehtopalsami, lehtovirmajuuri, ojakellukka, korpikaisla, kotkansiipi, suokeltto sekä leskenlehti.

Runsasta pensaskerrosta luonnehtivat tuomi, pihlaja, vaahtera, terttuselja, vadelma, taikinamarja, pohjanpunaherukka, mustaherukka, lehtokuusama, korpipaatsama sekä humala (1 runsas esiintymä). Pohjakerroksen sammalista mainittakoon metsäliekosammal ja kiiltolehväsammal. Pohjakerroksessa esiintyy paikoin runsaasti kevätlinnunsilmää.

Kuvion eteläosa on jyrkkää vaikeakulkuista rinnettä. Kuusikossa kuvion länsirajalla muutamia järeitä haapoja, joista yhdessä liito-oravan vanha pesäkolo.

Jänninojaa ympäröivä metsä on kartoitusalueen linturikkain paikka. Sieltä löytyy runsaasti hyviä ruokamaita tikoille. Näistä tavattiin nyt vain palokärki. Tiaislajeista havaittiin tali- sini- ja töyhtötiainen. Lauluäänien perusteella Jänninojan lehdossa pesii mm. peippo, tiltalti, vihervarpunen, lehtokerttu, mustapääkerttu, mustarastas, laulurastas ja punakylkirastas (kuva 4).

Kuvio on metsälain mukainen erityisen tärkeä elinympäristö, jota ei saa muuttaa.

KUVIO 8

Vanha peltoniitty, jossa lehtomaista kasvillisuutta. Osa avointa, osin puskitunut ja metsittynyt. Kuusi valtapuuna. Pohjakerroksessa kasvaa laikuittain kevätlinnunsilmää. Kenttäkerroksen valtalajeina ovat kevätleinikki, valkovuokko, vuohenputki, metsäorvokki, ahomansikka, kielo, lillukka, kurjenkello ja hiirenporras. Lisäksi kuviolla kasvaa taikinamarja, terttuselja, vadelma, pohjanpunaherukka ja lehtokuusama.

Kuvion pohjoispuolella pellolla liikuskeli heinäkuussa kuovi. Liekö ollut sama yksilö, joka tavattiin kesäkuun lopulla aivan alueen itärajalla (kuva 4).

KUVIO 9

Käenkaali-mustikkatyyppin lehtomaista kangasta. Valtalaji kuusi - järeääkin puustoa. Siellä täällä myös kaatuneita kuusia. Kesäkuun käynnillä kuviolla tavattiin 3-4 teertä istumassa isojen kuusten latvuksissa (kuva 4).

Kenttäkerroksessa kasvaa mm. metsäalvejuuri, hiirenporras, käenkaali, oravanmarja, peltokorte ja lillukka. Pensaita on runsaasti; paljon pihlajaa, myös terttuseljaa, vadelmaa sekä vaahterantaimia.

KUVIO 10 Tiisalanlammen rantapajukko ja KUVIO 11 Jänninojan loppupää

Tiisalanlampi on miltei umpeen kasvanut tiheä pajuviidakko. Pellon ja pajukon välisellä kaistaleella kasvaa mm. rohtovirmajuuri, rantakukka ja viiltosara. Tiisalanlammen rantatiheikössä lauloi pajusirkku, punavarpunen ja ruokokerttunen (kuva 4). Pajukon laidalla lepatteli kaaliperhonen.

Metsässä Jänninoja on luonnontilainen, mutta pellon kohdalla se on kaivettu suoraksi ojaksi, joka laskee Saikkalanjokeen. Ojassa kasvaa mm. ratamosarpiota ja rantakukkaa. Ojan reunalla on pieni musta-apila-esiintymä (alueellisesti uhanalainen laji).

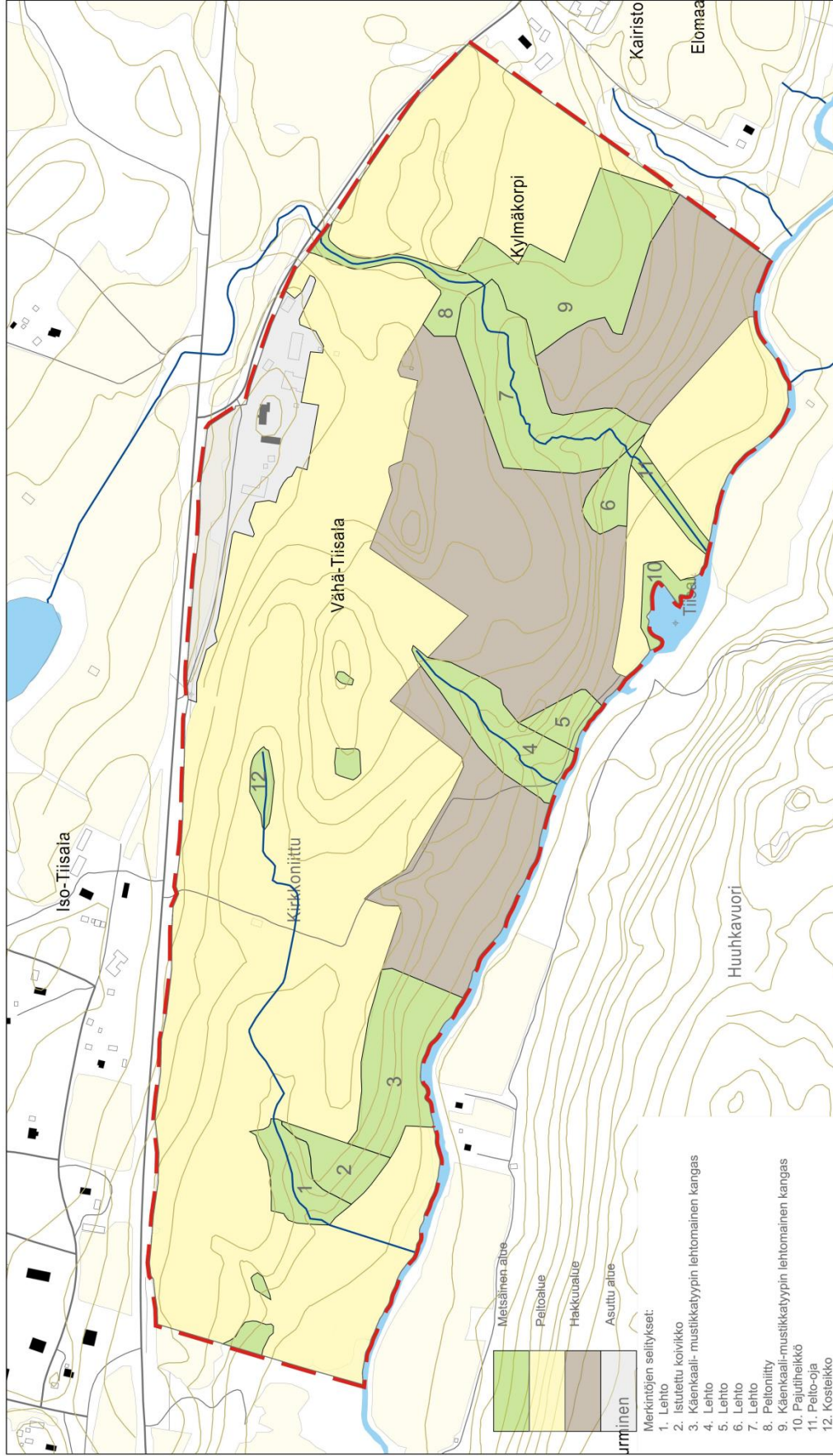
Kesäkuun käynnillä oli Tiisalanlammen viereisellä pellolla yksinäinen kurki ruokailemassa - lienee ollut pesivä yksilö, samoin kuin samalla pellolla oleskellut yksinäinen töyhtöhyppäkin (kuva 4).

KUVIO 12 Kirkkoniitun kosteikko

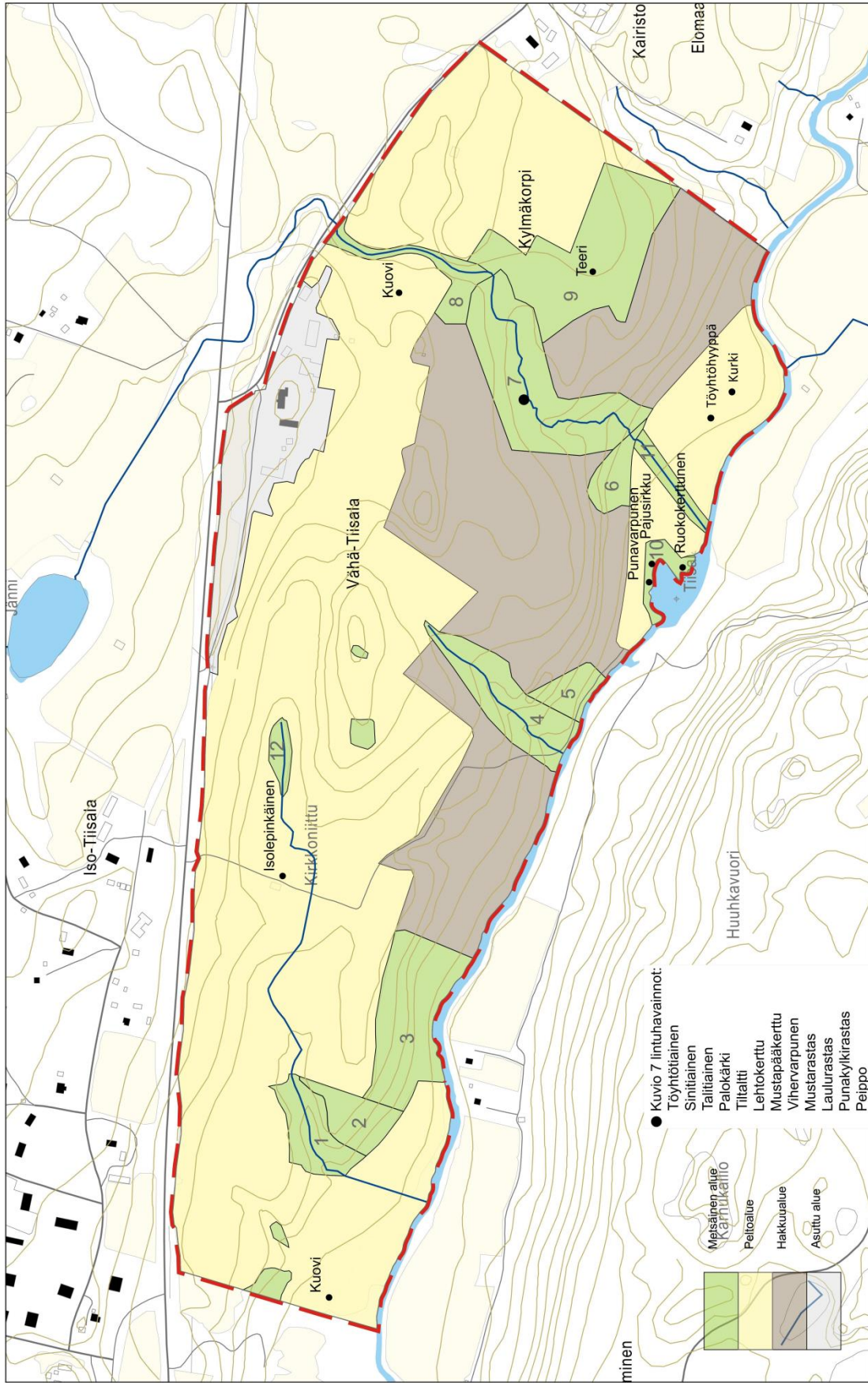
Kirkkoniitun keskellä oleva pitkulainen kosteikkoalue, josta johtaa oja peltojen poikki kuviolle 1. Ylispuina kosteikolla on hieskoivu, alla pajupusikkaa. Kenttäkerroksen lajeina mainittakoon luhtavuohennokka, kurjenjalka, korpikaisla ja terttualpi.

Kosteikko laskuojineen pitäisi säilyttää, koska sieltä laskevat vedet lehtokuviolle 1. Kosteikko on myös maisemallisesti mielenkiintoinen.

Huhtikuun käynnillä Kirkkoniitun ladon vieressä pajun latvassa tähyteli isolepinkäinen (kuva 4).

Kuva 3. Kasvillisuuskartta

Kuva 4. Lintuhavainnot

Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Elinympäristöjen ja kasvillisuuden osalta tässä selvityksessä keskityttiin alueen jäljellä oleviin metsiin. Suuri osa niistä on edustavaa lehtometsää, erityisesti Jänninojan ympäristö (kuvio 7), jossa puronvarren rinteeseen on muodostunut hieno saniaislehto komeine kotkansiipineen ja hiirenportaineen. Samalta kuviolta löytyy myös luonnonkasvina harvinainen humalakasvusto, sekä vaateliaat mustakonnanmarja ja koiranvehnä.

Tiisalasta löytyy yksi esiintymä alueellisesti uhanalaista musta-apilaa (kuvio 11), sekä yksi esiintymä keltamataraa (kuvio 1), joka puolestaan on vaarantunut laji (vaarassa hävitä luonnosta tietyllä aikavälillä). Valtakunnallisesti uhanalaisia putkilokasveja alueelta ei löytynyt.

Metsää on kartoitusalueella vain vähän jäljellä. Kuviot 1, 4, 5, 6 ja 7 ovat metsälakikohteita, joten ne pitää säilyttää ennallaan. On kuitenkin suositeltavaa säästää loputkin metsäalueet; vaikka kuviot 3 ja 9 eivät ole lakikohteita, löytyy niiltä esim. lahoppuuta, joka lisää niiden luonnonarvoja.

Väheksyä ei pidä metsien virkistysarvoja, jotka tällä alueella tulevat olemaan varsin merkittävät. Tiisalaan on suunnitteilla paljon asuntoja, joiden asukkaille jokirannan maisemissa polveileva luontopolku tarjoaisi hyvän mahdollisuuden ulkoiluun ja luonnon tarkkailuun vain kävelymatkan päässä.

Kuva 5. Kantokääpä

Kirjallisuus/lähteet

Lindberg, M., Naakka, M. & Vahekoski, M. 2011. Uotsola- Häijää- Salmi luontoselvitys 2011. Sastamalan kaupunki.

Ryttäri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen R. (toim.) 2012. Suomen uhanalaiset kasvit. Tammi. Helsinki.

Schrader, M. & Suvanto, A. 2004. Muistio liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan määrittämisestä ja alueen metsän käsittelystä. Pirkanmaan ympäristökeskus. Tampere.

Vainiola, S. 2010. Uotsola - Häijää - Salmin osayleiskaavan maisemaselvitys . Sastamalan kaupunki yhdyskuntasuunnittelu.

